

Over clichés en andere oppervlakkigheden

► *André Mommen*

Het bestrijden van clichés is een interessant doel om onze beeldvorming van het verleden en het heden bij te stellen. In mijn bespreking heb ik het dan ook expliciet over “een nogal complete studie over het leven en werken in en rond de Limburgse mijnen”. Mijn kritische opmerkingen golden vooral drie punten die onderbelicht worden.

1. Het gewicht van het corporatistische project vertaalde zich zeer visueel in de Sint-Barbaravieringen, het corporatistisch vlagvertoon, de brancardiers, blauwe pseudo-mijnwerkerspakken, koperen mijnwerkerslampen en de Lourdesreizen die vanuit de kerk en door de proosten werd opgezet en door het topdown-model van het ACV werd opgelegd in de stijl van macho namaakwereldje in een boerenomgeving die tot dan toe vooral de schutterij lief had.
2. De etnische segregatie tussen ingevoerde en lokale arbeidskrachten is een feit geweest. Dat wordt door de studie zelf aangetoond. De helft van de ondergronders was van vreemde origine. Vreemden hadden weinig kans om een betere functie onder de grond te krijgen (porion, conducteur, machinist, opmeter) of boven de grond te komen (waar men minder verdiende) in de wasserij, het blokkenpark, de schrijnwerkerij, de kolenhaven, de machinekamer, etc. De toegang tot de mijnschool was selectief.
3. De (spontane) solidariteit was vooral aanwezig aan het kolenfront. Mijnwerkers verdwenen na hun shift met de bussen weer naar het dorp. In de cités was de homogenisering uiteraard sterker, maar niet absoluut. Ondanks

de gardes kon men aan de tuin zien waar Italianen of Polen woonden. De kroegen waren etnisch. De kerk deed hier actief aan mee in het patronaat. De vreemde arbeidskrachten wilden dat ook. De Italianen voetbalden voorts bij “Italiano”, de Turken bij “Türk” en de “Polakken” dansten hun polka's apart. Uiteraard waren er de mijnclubs die de beste voetballers (de Jan Gubanski's) aantrokken.

Deze reactie op mijn recensie zette me aan tot deze opmerkingen die het kader van deze studie enigszins overschrijden, maar er wel in zouden hebben gepast:

1. Het is jammer dat deze studie geen vergelijking met buitenlandse toestanden (Nederlands Limburg, Roergebied) heeft gemaakt. Vergelijken is goed om te relativieren.
2. Met geschiedenissen van stakingen en collectieve acties moet men altijd zorgvuldig omspringen, wat niet het geval is in de reactie. In het boek komen deze conflictzones trouwens erg weinig analytisch aan bod. Voorts nog dit:
 - 1) Vanaf 1944 waren er de Eenheidssyndicaten die uit het verzet waren gekomen en nog tot in de jaren vijftig actief waren. Ze krijgen in het boek enkele regeltes.
 - 2) In 1954-1958 liep het ABVV niet erg warm voor de acties voor de 40 uren omdat de BSP in de regering zat.
 - 3) De Grote Staking van 1960-1961 was vooral een Waals-Brusselse staking.
 - 4) De strijdbare momenten van de CVM waren veelal het effect van een bepaalde druk

op de ketel. Geloofwaardig blijven was heel belangrijk. Ook ten aanzien van de mijnindirecties.

5) Van belang is te weten hoe het met de kolenconjunctuur zat. Toen eenmaal tegen de mijnsluitingen het stakingswapen werd gebruikt om de regering onder druk te zetten, kon populisme een rol gaan spelen. Die analyse ontbreekt.

6) Elke staking spruit tenslotte voort uit een subjectief moment. Als de ochtendploeg niet wilde afdalen, dan hield ook de middagploeg het voor gezien en stonden de vakbondsverantwoordelijken machteloos.

7) Staken deed men trouwens het vaakste in het Genkse en veel minder in het perifere Beringen of Eisden.

8) Woedende mijnwerkers staken ook hun vakbondsklokken in brand, wat al iets zegt over de aard van de binding met de vakbewegingsbureaucratie.

3. De taalkwestie is een paard van Troje. Daar weten we voor Limburg nog te weinig over. Mijn stelling is 1) dat de taalkwestie niet leefde bij de mijnwerkers, al zullen ze wel naar

beter onderwijs hebben verlangd; 2) dat de clerus deze ticket allicht heeft getrokken, maar vreemd genoeg moest het provinciebestuur inspringen voor het technisch onderwijs; 3) dat de Vlaamsnationalisten wel tegen de ontbinding van het traditionele platteland waren maar toch een rol wilden spelen in de mijnwerkerswereld. In dit boek vernemen we daar weinig van. Ze hadden in de jaren dertig de hier niet genoemde stakingsleider en vakbondsman nochtans Jef Deumens (niet de minste dus) uit Eisden geworven. Oorlogsburgemeester Jef Olaerts (een ondernemer) uit Genk wordt wel tweemaal genoemd, maar dan enkel voor zijn populistische trektochten in de jaren zestig. 4) Ook vreemd is dat de katholieke leiders selectief in beeld komen (Gust Cool of Broekx) en dat de ongekroonde koning van de Limburgse mijnwerkers Fred Bertrand (vakbondssecretaris, parlamentslid, vele malen minister) ontbreekt. Dochter Hilde Houben-Bertrand tekende nochtans in haar functie van provinciegouverneur het voorwoord.